

перервного навчання та підвищення кваліфікації упродовж трудової діяльності».

Запропонована Концепція в разі її реалізації дасть змогу отримати позитивні результати у розвитку ІПЗН та більш ефективному його використанню. Запорукою має бути комплексне поєднання заходів, спрямованих на реалізацію цілей людського розвитку, збереження та розвиток інтелектуального потенціалу на основі інвестування в освіту, науку, поліпшення умов буття, стимулювання підприємницької, інноваційної активності. Забезпеченню активізації використання ІПЗН в економіці мають сприяти заходи щодо забезпечення високої оплати праці висококваліфікованих працівників, підвищення доходів освітян, науковців, забезпечення прозорості економіки та влади, подолання деформацій ціннісних уявлень щодо статусу творців та престижності праці інтелектуального змісту.

IV. Висновки. Кардинальні зміни у стані ІПЗН можуть бути досягнуті завдяки вдосконаленню механізму державного регулювання використання та розвитку ІПЗН на основі застосування розроблених концептуальних підходів, визначених цільових орієнтирів, ключо-

вих принципів, пріоритетів і завдань державної політики.

1. Сучасні виклики XXI століття суспільству та економіці України / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця, акад. НАН України В. П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 544 с.

2. Томас А. Стюарт. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Томас А. Стюарт ; пер. с англ. В. Ноздриной. – М. : Поколение, 2007. 368 с.

3. Україна у вимірі економіки знань / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К. : Основа, 2006. – 592 с.

4. Україна: інтелект нації на межі століть. Кол. монографія / Керівник авторського колективу В. К. Врублевський. – К. : Інформаційно-видавничий центр «Інтелект», 2000. – 516 с.

5. Edvinsson L. Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower / Edvinsson L., Malone M. – New York : Harper Business, 1997.

6. Иноземцев В. Л. Несколько гипотез о мировом порядке XXI века // Свободная мысль. XXI. 2003. – № 11. – С. 3-8.

Well-proven necessity of government control by the use and development of intellectual potential of the concerned population of Ukraine. The concept approaches to system state regulation of IPEP use and development in the national economics were proposed.

УДК 330.59:332.13

Грузд М. В.

ОЦІНКА РІВНЯ ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ: МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Запропоновано використання тренінгу спрямованого на формування предметної компетентності оцінки рівня та якості життя населення. Визначено мету, завдання та очікувані результати тренінгу.

Ключові слова: рівень та якість життя населення, тренінг, компетентності, компоненти, інтегральний показник, державна служба, органи місцевого самоврядування.

I. Вступ. Регіон як соціально-економічна система може стійко розвиватися тільки за умови, якщо його економічна політика спрямована на поліпшення рівня та якості життя населення, розширення його можливостей формувати власне майбутнє. Для цього необхідно не тільки збільшувати доходи населення, а й поліпшувати багато інших компонентів рівня та якості жит-

тя населення: створювати реальну рівність здобуття освіти і працевлаштування, високий рівень медичного обслуговування, покращувати умови навколишнього середовища.

Оцінити життєвий рівень населення можна лише за умови застосування єдиної повної системи показників оцінки рівня життя та врахування комплексної дії різноманітних чинників.

Теоретико-методологічні та практичні аспекти рівня життя розглядають вітчизняні та закордонні вчені: Л. Абалкін, А. Базилюк, Е. Галицька, І. Єлісеєва, В. Жеребін [1], М. Кизим [2], В. Коломийчук [3], Е. Лібанова, В. Мандибуря, М. Назаров, В. Пономаренко [4], Н. Рімашевська, М. Татаревська [5], Л. Черенько [6], О. Черняк, В. Швець, О. Шладун.

Однак, наявними залишаються проблеми визначення узагальнюючого критерію оцінки рівня та якості життя населення, вибору інте-

гральних кількісних показників оцінки рівня життя, розробки інтегральної оцінки якості життя населення.

ІІ. Постановка завдання. Нові засади соціально-економічного розвитку України зумовлюють посилення уваги до підвищення фахових та комунікативних компетентностей фахівців державних органів та органів місцевого самоврядування для забезпечення їх конкурентоспроможності. Підвищення кваліфікації фахівців передбачає застосування нових методів і організаційних форм взаємодії в колективі та забезпечується за допомогою проведення предметних тренінгів.

Регіональні органи управління приділяють багато уваги тренінговій роботі, що підтримує ефективність роботи співробітників та задовольняє потребам організації в управлінні якістю та результативністю.

У статті надано тренінгову програму спрямовану на систематизацію наявних та отримання нових практичних та теоретичних знань з оцінки рівня та якості життя населення регіону.

ІІІ. Результати. Соціально орієнтована ринкова економіка визначає рівень життя населення як категорією, яка відображає становище людини у суспільстві.

Під рівнем життя у науковій літературі розуміється соціально-економічне поняття, а також поєднання матеріального, соціального та духовного рівня добробуту населення, яке визначається сучасними вимогами щодо розвитку людства [7].

Найбільш поширено уявлення про рівень життя як про кількість споживаних матеріальних, культурно-побутових і соціальних благ і ступеня задоволення потреб у них на досягнутій стадії розвитку продуктивних сил [8, с. 115].

Таким чином, формування і зміна рівня життя населення є багаточинниковим процесом, управління яким потребує обліку якомога більшої кількості чинників, а його адекватний аналіз – комплексу показників, які б враховували їх вплив [9, с. 585].

Оцінювання рівня та якості життя населення потребує постійного вдосконалення за допомогою проведення постійного моніторингу та застосування нових методів дослідження, особливо на регіональному рівні.

Саме тому, наявна необхідність ознайомлення з новими методами дослідження рівня та якості життя населення за допомогою тренінгових технологій. В тренінгу задіяні різні форми

навчання, що сприяє найбільш ефективному засвоєнню ніж на традиційних курсах підвищення кваліфікації.

Запропонована програма тренінгового навчання спрямована на формування предметних компетентностей з оцінки рівня та якості життя населення регіону та на розвиток комунікативних вмінь, особистісних й міжособистісних якостей, умінь постійно навчатися, працювати у командах і вирішувати проблеми, а також використовувати розрахунки та інформаційні технології.

Цільова аудиторія запропонованого тренінгу – державні службовці та посадові особи органів місцевого самоврядування.

Мета тренінгу – систематизація наявних та отримання нових знань стосовно теоретичних та практичних засад оцінки і діагностики рівня та якості життя населення регіону, визначення пріоритетних напрямів їх підвищення.

Завдання тренінгу: отримати цілісне уявлення про життя населення, як головну складову розвитку соціально-економічної системи будь-якого рівня; визначити складові та фактори якості та рівня життя населення; сформувати професійні компетентності щодо управління соціальними розвитком конкретного регіону при здійсненні регіональної політики; визначити конкурентні переваги та обмеження розвитку регіону.

Очікувані результати тренінгу, що пропонується:

Знання: знання нормативно-правової бази, що регламентує соціально-економічний розвиток регіону; базові знання щодо методів аналізу інформації про соціально-економічний розвиток регіону; усвідомлювати систему цінностей, що відображає економічні та суспільні проблеми.

Уміння: застосовувати економічне мислення в аналізі розвитку регіону; приймати оптимальні управлінські рішення на основі грамотного вибору критеріїв; здатність використовувати дані статистичної звітності для оцінки рівня та якості життя населення; здатність визначати позиції регіону; здатність оцінювати рівень та якість життя населення та обґрунтовувати заходи щодо їх підвищення.

Комунікації: здатність до взаємодії та праці в команді; дотримуватися соціальних норм і правил при співпраці з партнерами; володіння технологіями усного і письмового спілкування, різними мовами; донесення до фахівців та нефахівців інформації, ідей, проблем та рішень в предметній галузі професійної діяльності.

Автономність: високий рівень самостійності; здатність брати ініціативу та формулювати власний підхід до розв'язання ситуацій; володіти методологіями і вміти використовувати аналітичні навички; здатність вносити корективи в процес досягнення цілей.

Відповідальність: відповідальність за прийняття і реалізацію індивідуальних та колективних рішень; здатність нести відповідальність за досягнуті результати; відповідальність за професійний розвиток.

План-структуру тренінгу з розподілом етапів, часу, визначенням тематики, переліком вправ, завдань, технологій наведено в табл. 1.

Метою запропонованого тренінгу є формування у цільовій аудиторії здатності до оцінки рівня та якості життя населення (табл. 2).

Протягом тренінгу розглядається багато методик, але більш уваги приділяється оцінці рівня та якості життя населення за наступними компонентами: довгострокові цінності (довге життя, відтворення, здоров'я, родина, духовні цінності, багатство, соціальний захист, культура), поточні потреби (споживання, житло, безпека), середовище проживання (повітря, вода, промислові відходи), соціальна інфраструктура (охорона здоров'я, оздоровлення і відпочинок, освіта, товари та послуги).

Загальний інтегральний показник рівня та якості життя населення ($I_{рж}$), а також комплексний його компонент (K_i) та елементів (K_{ij}) розраховуються за допомогою формули [2]:

$$K_{ij} = \sum_{l=1}^n z_{yl} \cdot w_l \cdot \delta_l \quad (1)$$

де z_{yl} – кількісна стандартизована оцінка l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти рівня життя населення регіону;

w_l – коефіцієнт значущості l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти, визначається за формулою:

$$w_l = \frac{\delta_l}{\sum_{l=1}^n \delta_l} \quad (2)$$

де δ_l – дисперсія l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти рівня та якості життя населення регіону;

n – кількість окремих показників, за допомогою яких оцінюється j -й елемент i -тої компоненти рівня та якості життя населення.

Стандартизована оцінка l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти рівня та якості життя населення регіону визначається за наступною формулою:

а) для показників-стимуляторів:

$$z_{yl} = \frac{x_{ijl} - x_{\min l}}{x_{\max l} - x_{\min l}} \quad (3)$$

де x_{ijl} – фактичне значення l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти рівня та якості життя населення регіону;

$x_{\min l}$ і $x_{\max l}$ – відповідно мінімальне та максимальне значення l -го окремого показника j -го елемента i -тої компоненти рівня та якості життя населення регіону.

б) для показників-дестимуляторів:

$$z_{yl} = \frac{x_{\max} - x_{ijl}}{x_{\max l} - x_{\min l}} \quad (4)$$

Даний тренінг має наступні переваги: проведення повноцінної тренінгової роботи; приділяється увага всім складовим тренінгу; учасники поглиблюються у проблему та доносять своє відношення до проблеми; програма тренінгу може динамічно змінюватися відносно потреб учасників.

IV. Висновки. В результаті проходження тренінгу слухачі систематизують наявні та отримують нові практичні та теоретичні знання з оцінки і діагностики рівня та якості життя населення регіону. А саме, отримують цілісне уявлення про життя населення, як головну складову розвитку соціально-економічної системи будь-якого рівня; визначають складові та фактори якості та рівня життя населення; формують професійні компетентності щодо управління соціальними розвитком конкретного регіону при здійсненні регіональної політики; визначають конкурентні переваги та обмеження розвитку регіону.

На сучасному етапі не визначено обґрунтовані критерії оцінки показників, на основі яких можна визначити реальний стан рівня життя населення. Питання оцінки рівня та якості життя населення, аналіз кількісних та якісних змін у рівні та якості життя є досить складним, залишаються дискусійними та невирішеними питання методичного характеру щодо розрахунку окремих індикаторів та конструювання узагальнюючого показника рівня та якості життя населення.

1. Жеребин В. М., Романов А. Н. Уровень жизни населения. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 592 с.

2. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2015 року: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.

3. Коломийчук В. С., Шевчук Л. Т., Шульц С. Л. Стратегічні засади соціально-економічного розвитку регіону

План-структура тренінгу

Частина тренінгу	Час	Модуль навчання	Зміст модуля	Форми, техно.логії, вправи	Результати модуля для учасників
Перший день.					
Вступна	70 хв.	Знакомство	Вступне слово тренера. Процедура знайомства. Формування списку очікувань та запитів учасників. Укладення правил в час модулю тренінгу. Укладення графіку роботи.	Діалогі. вправи для знайомства, мовковий штурм, вправи для визначення очікувань, вправи на згуртування групи та формування команди.	Учасники більш знайомі. Учтжено та конкретизовано цілі та завдання тренінгу. Спільно визначено правила в час модулю тренінгу. Сформовано настрій учасників на конструктивну спільну роботу.
Перерва					
Основна	120 хв.	Формування інформаційної поля для визначення рівня та якості життя регіону	Визначення факторів, які впливають на рівень та якість життя населення. Розрахунок індексу рівня життя.	Мині-лекція. вправа на активізацію роботи групи мовковий штурм, вправа на об'єднання групи, робота в підгрупах (групова робота), розрахункове завдання, презентація результатів роботи в малих групах, вправи на активізацію (рухавки)	Визначено та згуртовано фактори, які впливають на рівень та якість життя населення. Сформовано навик визначення рівня життя. Сформовано малі групи учасників. Набули практичні навички.
Перерва					
Завершальна	40 хв.	Підсумки роботи першого дня тренінгу	Оцінка емоцій учасників. Випередажоче домашнє завдання.	Вправи на оцінку емоцій. вправа на об'єднання учасників, підсумкові вправи на закінчення роботи.	Оцінено емоційний стан учасників. Об'єднано малі групи. Визначено домашнє завдання.

Продовження таблиці 1

Частина тренінгу	Час	Модуль навчання	Зміст модуля	Форми, технології, вправи	Результати модуля для учасників
Вступна	65 хв	Ознайомлення з методикою оцінки рівня та якості життя населення	Привітання тренера. Ближче знайомство учасників. Представлення домашнього завдання.	Вправа на створення працездатності. міні-лекція. вправа на створення позитивного настрою	Встановлення контактів у парі. Отримано необхідні знання для виконання практичного завдання. Оцінено виконання домашнього завдання.
			Перерва		
Основна	80 хв	Оцінка рівня та якості життя населення	Розрахунок показників рівня та якості життя, визначення інтегрального показника, оцінка емоцій учасників	Вправа на зняття напруженості. робота в підгрупах (групова робота), розрахунок завдання. презентація результатів роботи в малій групі, вправи на зняття негативних час під час роботи в групах	Напруженість. Проведена ефективна робота груп. Вирішено всі спірні ситуації. Отримано компетенції з оцінки рівня та якості життя населення.
			Перерва		
Завершальна	65 хв	Підсумки роботи тренінгу	Оцінка емоцій учасників. Зворотній зв'язок. Завершення тренінгу.	Вправа на діагностику працездатності учасників. вправа на концентрацію уваги. оцінка емоційного стану учасників. підсумкові вправи на закінчення роботи	Компетенції сформовано. Встановлено зворотній зв'язок. Підведено підсумки тренінгу.

Предметні компетентності, які формуються в межах тренінгу

Прикладні характеристики			
Перелік знань, які становлять компетентність	Перелік умінь і навичок, які належать до компетентності	Мінімальний досвід	Практичний результат
Методика розрахунку інтегрального показника рівня та якості життя населення Діагностика розвитку регіону Визначення пріоритетних напрямів підвищення рівня життя населення	Вибір факторів, що впливають на рівень та якість життя населення Розрахунок інтегрального показника рівня та якості життя Аналіз компонент оцінки Діагностика рівня та якості життя	Поняття індексу та інтегрального показника Напрацьований досвід розрахунків	Оцінка та діагностика рівня та якості життя населення за методикою: - розрахунок показників рівня та якості життя населення

(методологія, методи, практика). - Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. - 278 с.

4. Програма підвищення рівня та покращення якості життя населення Харківської області на період до 2015 року. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. – 263 с.

5. Татаревська М. С. Рівень життя сільського населення: оцінювання та напрями поліпшення: Монографія. – Одеса, 2007. – 298 с.

6. Рівень життя населення України. НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. Статистики України; За ред. Л. М. Черенко. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. – 428 с.

7. Гордей О. Система чинників і фінансові показники вимірювання рівня життя населення. О. Гордей. Економіка. 2009. №10. – С. 222-225.

8. Гончарова С. Ю., Радушко Ю. П. Показники оцінки рівня життя населення та їх систематизація / С. Ю. Гончарова, Ю. П. Радушко // Бізнес Інформ. 2012. – № 6. С. 114-117.

9. Штокало Я. Ю. Чинники формування життєвого рівня населення регіону // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. – Спец. вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. – К.: КНЕУ, 2011. С. 578-585.

The use of training directed is offered on forming of subject competence of estimation of level and quality of life of population. Sweep certainly, task and expected results of training.

УДК331.446.332.13

Банах О. І.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР, РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

У статті проаналізовано і класифіковано фактори впливу на здоров'я населення. Розглянуто їх взаємодію і взаємозалежність, відображено їх зміст. На основі аналізу та узагальнення існуючих представлених концепцій запропонована схема факторів впливу на здоров'я населення. Детально проаналізовано блок соціально-економічних факторів і їх вплив на здоров'я населення, зокрема в регіональному аспекті.

Ключові слова: соціально-економічні фактори, фактори впливу на здоров'я, рівень життя населення, стан здоров'я, фінансово-економічна ситуація.

І. Вступ. У “Звіті про людський розвиток” за 1990 рік, передбаченому Програмою розвитку ООН, зазначалося: “Справжнє багатство країни – це її народ. Мета розвитку полягає у створенні для людей умов, у яких їх життя було б тривалим, здоровим і наповненим творчістю. Цю просту, але дуже важливу істину дуже часто забувають у гонитві за матеріальними і фінансовими благами”. [3, с. 218-219]

Здоровий громадянин – це значить здорова нація, міцна держава. Вже давно підраховано вченими, аналітиками, різноманітними спеціалістами, що кожен день, проведений працездатною людиною на лікарняному ліжку, завдає значних втрат, і насамперед економічних. Саме тому цивілізоване суспільство має докладати всіх зу-